

ΔΙΚΤΥΩΣΗ & ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

για την Προώθηση της

ΕΝΤΑΞΗΣ

και της Συμμετοχής

ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Δίκτυο συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Π.Ε.Η.Σ.Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ
ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

^D Δ | Α | Ε | Μ | >

διάσταση
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Δίκτυο συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΝΤΑΞΗΣ
ΥΠΗΚΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Δράση 4.1/11, Έργο 4.1B/11 «Ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο» υλοποιείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών, Ετήσιο Πρόγραμμα 2011 και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από κοινοτικούς και κατά 25% από εθνικούς πόρους.

.....

Η παρούσα Τελική Έκθεση Συμπερασμάτων εκπονήθηκε από ομάδα επιστημονικών στελεχών της Επιστημονικής Εταιρείας για την Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη (ΕΠΕΚΣΑ) και της εταιρείας Εκπαιδευτικές και Συμβουλευτικές Υπηρεσίες ΔΙΑΣΤΑΣΗ Α.Ε. στο πλαίσιο της Δράσης 4.1/11, Έργο 4.1B/11 «Ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβολίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο» υλοποιείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών, Ετήσιο Πρόγραμμα 2011 και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από κοινοτικούς και κατά 25% από εθνικούς πόρους. Το περιεχόμενο της έκθεσης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εκφράζει την επίσημη άποψη του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών και του Υπουργείου Εσωτερικών.

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Δίκτυο συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
2. Η Ένταξη των Υψηλών Τρίτων Χωρών και ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	11
2.1 Η πρόκληση της μετανάστευσης σε αριθμούς	11
2.2 Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική	12
2.3 Η Ελληνική Στρατηγική	16
3. Η Σημασία και ο Ρόλος της Δικτύωσης	21
3.1 Τοπικά και Περιφερειακά Δίκτυα με αντικείμενο την ένταξη	21
3.2 Η δικτύωση στο πλαίσιο του έργου 4.1.β/2011	27
4. Καλές Πρακτικές	35
4.1 Ο ορισμός της καλής πρακτικής	35
4.2 Καλές Πρακτικές	36
1η Θεματική: Πρόσβαση στις Υπηρεσίες	37
2η Θεματική: Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	39
3η Θεματική: Ραπιοσμός	41
4η Θεματική: Ιθαγένεια και Δεύτερη Γενιά	43
5. Συμπεράσματα-Προτάσεις	45

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνική πολιτική παραμένει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών της ΕΕ, σηματοδοτώντας την αδυναμία ή/και απροθυμία εκχώρησης αρμοδιοτήτων από το περιφερειακό και το εθνικό στο υπερεθνικό επίπεδο, σε αντιδιαστολή με τον τομέα της οικονομικής πολιτικής. Η διαπίστωση ωστόσο αυτή δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως απουσία ενδιαφέροντος από την πλευρά της ΕΕ. Αντιθέτως, και σε αντιδιαστολή με τον τομέα της οικονομικής πολιτικής, η εμβάθυνση στον κοινωνικό τομέα έχει επιδιωχθεί στη διάρκεια των τελευταίων ετών μέσω της εισαγωγής των ήπιων εργαλείων διακυβέρνησης τα οποία ενθαρρύνουν τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατών μελών και της ΕΕ χωρίς να απαιτούν εκχώρηση εξουσιών, ενώ εξίσου σημαντικοί είναι οι πόροι που διαθέτει η ΕΕ για την υλοποίηση προγραμμάτων σε εθνικό επίπεδο, καθώς και η στήριξη που παρέχει σε ευρωπαϊκά δίκτυα.

Ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνικής πολιτικής όπως εκφράστηκε αρχικά μέσω της Στρατηγικής της Λισαβόνας και της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ) και πιο πρόσφατα μέσω της Ευρώπης 2020 αναδεικνύει ένα διαφορετικό τρόπο προώθησης της ολοκλήρωσης ο οποίος έχει ως πυρήνα τη δημιουργία μιας πλατφόρμας για την ανάδειξη των κοινών προκλήσεων, τη διαμόρφωση κοινών στόχων για την αντιμετώπισή τους, την παρουσίαση των εθνικών απαντήσεων και την ανταλλαγή καλών πρακτικών. Ο ενισχυμένος συντονισμός εμπεριέχει ένα μαθησιακό στοιχείο καθώς οι συμμετέχουσες χώρες έχουν την ευκαιρία να «διδασχθούν» από τις εμπειρίες των ομότιμων στους επιμέρους τομείς της κοινωνικής πολιτικής. Σταδιακά και μέσω της διαδικασίας αυτής θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε ακόμα και στην υιοθέτηση κοινών δράσεων ή και πολιτικών.

Λαμβάνοντας υπόψη το ενδιαφέρον και τη σημασία που αποδίδει η ΕΕ στην ανταλλαγή καλών πρακτικών, καθώς και την πολυετή εμπειρία των λοιπών ευρωπαϊκών χωρών, το σύνολο των φορέων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη διαχείριση πολιτικών και προγραμμάτων για την ένταξη των μεταναστών μπορούν να αντλήσουν σημαντική εμπειρία και γνώσεις μέσω της δημιουργίας ενός δικτύου με στόχο την ανταλλαγή

καλών πρακτικών, εμπειριών και πληροφοριών. Σε επίπεδο ΕΕ λειτουργεί τόσο η ευρωπαϊκή ιστοσελίδα για την ενσωμάτωση (www.integration.eu) όσο και η ιστοσελίδα για την αξιολόγηση από ομότιμους (www.peer-review-social-inclusion.eu) η οποία και συνιστά βασικό εργαλείο της ΑΜΣ. Μέσω των συγκεκριμένων ιστοσελίδων παρέχεται ένα σημαντικός όγκος πληροφοριών σε θέματα καλών πρακτικών που αφορούν την ενσωμάτωση μεταναστών (και όχι μόνο). Στο πλαίσιο λειτουργίας του πρώτου δίνεται –μεταξύ άλλων- η δυνατότητα τόσο υποβολής όσο και αναζήτησης καλών πρακτικών, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων αξιολόγησης και επιλεξιμότητας με στόχο τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας. Προκειμένου ειδικότερα μια πρακτική να χαρακτηριστεί ως επιλέξιμη θα πρέπει: να περιγράφει με σαφήνεια το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, να περιγράφει με σαφήνεια τους στόχους, να περιγράφει με σαφήνεια τις δράσεις που περιλαμβάνει, να έχει εφαρμοστεί για τουλάχιστον ένα χρόνο ήδη. Προκειμένου εν συνεχεία να επιλεγεί η πρακτική αυτή πρέπει να συνάδει με την πολιτική της ευρωπαϊκής ιστοσελίδας για την ενσωμάτωση και το βασικό μήνυμα που προωθείται μέσω αυτής, να καλύπτει συγκεκριμένες ανάγκες και να εμπλέκει σειρά φορέων αλλά και τις ίδιες τις ομάδες-στόχο, να διαθέτει σημαντικές ενδείξεις για τη δυνατότητα μεταφοράς της (βαθμός στον οποίο συνεχίζεται και μετά το πέρας της αρχικής φάσης, βαθμός στον οποίο διασφαλίζει χρηματοδότηση ή δημιουργεί δικούς της πόρους, βαθμός στον οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε διαφορετικά πλαίσια και σε άλλες ομάδες στόχους).

Το πρόγραμμα αξιολόγησης από ομότιμους στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης αποτελεί υπο-πρόγραμμα του PROGRESS (του Κοινοτικού προγράμματος για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη). Καλύπτει την περίοδο 2007-2013 και έχει ως στόχο την οικονομική υποστήριξη κατά τη διαδικασία υλοποίησης των στόχων της ΕΕ στους τομείς της απασχόλησης, κοινωνικής προστασίας και ενσωμάτωσης, των συνθηκών εργασίας, της μη διάκρισης και της ισότητας των φύλων. Παράλληλα λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Forum Ένταξης το οποίο αποτελεί πλατφόρμα διαλόγου για την ένταξη των μεταναστών, παρέχοντας τη δυνατότητα στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να εκφράσουν τις απόψεις/ θέσεις τους αναφορικά με ζητήματα ένταξης μεταναστών και να συζητήσουν με τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα τις βασικές προκλήσεις και προτεραιότητες.

Στην ελληνική περίπτωση, οι δράσεις δικτύωσης- όπως αυτές που υλοποιούνται στο πλαίσιο του παρόντος έργου και περιλαμβάνουν τη σύσταση και τη λειτουργία του δικτύου, τη λειτουργία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας, τη διεξαγωγή θεματικών σεμιναρίων και την επεξεργασία θεματικών οδηγιών- αναμένεται να συμβάλουν με καθοριστικό τρόπο στην ενδυνάμωση του νεοσύστατου θεσμού των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων πολιτικών ένταξης.

Υπό το πρίσμα αυτό, στόχος της παρούσας Έκθεσης είναι η καταγραφή και η σύνθεση των προβληματισμών, των πορισμάτων και των προτάσεων που προέκυψαν από τις εργασίες του Δικτύου με στόχο τη συμβολή στο διάλογο και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο πεδίο της ένταξης του μεταναστευτικού πληθυσμού. Η εκπόνησή της συνδέεται άμεσα και αξιοποιεί τα ευρήματα από τα λοιπά παραδοτέα του έργου, δηλαδή τη σύσταση και λειτουργία του Δικτύου, τα Θεματικά Εργαστήρια και τους Θεματικούς Οδηγούς που εκπονήθηκαν μετά το πέρας αυτών, καθώς και τη λειτουργία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας δικτύωσης <http://esummetexw.daem.gr/>.

Στιγμιότυπο από την εναρκτήρια ομιλία του Δημάρχου Αθηναίων κ. Γιώργου Καμίνη στο Εργαστήριο Διαβούλευσης στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

2. Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΥΠΗΚΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

2.1 Η πρόκληση της μετανάστευσης σε αριθμούς

Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών που παρατηρείται στις ευρωπαϊκές κοινωνίες στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών θέτει την Ευρώπη και τα κράτη μέλη της ενώπιον νέων προκλήσεων ως συνέπεια των αλλαγών στη σύνθεση του πληθυσμού, γεγονός που αναδεικνύει με τη σειρά του με επιτακτικό τρόπο νέα ερωτήματα για την ανάγκη διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής. Η ΕΕ αποτελεί (συνολικά) πόλο έλξης μεταναστών, παρά τις σημαντικές διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των κρατών μελών ως προς το μέγεθος και τα ακολουθούμενα μεταναστευτικά πρότυπα. Βάσει των στοιχείων του 2010 και ειδικότερα με βάση την κατανομή του πληθυσμού ανά εθνικότητα, στην ΕΕ/27 διαβιούν 32.4 εκατομμύρια υπήκοοι άλλης χώρας από αυτή της χώρας υποδοχής οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 6.5% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ, εκ των οποίων 12.3 εκατομμύρια είναι ευρωπαίοι υπήκοοι οι οποίοι ζουν σε άλλο κράτος μέλος από αυτό της καταγωγής του, ενώ 20.1 εκατομμύρια (ή 4% του συνολικού πληθυσμού) είναι υπήκοοι τρίτων χωρών.¹

Η έκθεση της Eurostat (2011)² αναδεικνύει ως την πολυπληθέστερη ομάδα υπηκόων τρίτων χωρών που διαβιούν στην Ευρώπη αυτή των Μαροκινών (με πληθυσμό 157000 ατόμων), ενώ ακολουθούν οι Κινέζοι (97000), οι Ινδοί (93000), οι Αλβανοί (81000) και οι Ουκρανοί (80000). Όσον αφορά την Ελλάδα ο αριθμός των νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών ανέρχεται σε 546221 άτομα.³ Από την ίδια έκθεση

¹ CEC (2011) Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, European Agenda for the Integration of Third Country Nationals, COM (2011) 455 final, Brussels, 20.07.2011.

² Eurostat (2011) *Migrants in Europe: A statistical portrait of first and second generation*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

³ Υπουργείο Εσωτερικών/ Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής (2013) *Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών*, 23.04.2013.

της Eurostat προκύπτει ότι το 2008 η ηλικία των μεταναστών ήταν χαμηλότερη αυτής της χώρας υποδοχής: η μέση ηλικία των υπηκόων τρίτων χωρών ήταν 27.5 έτη, ενώ των ενδοκοινοτικών μεταναστών 29.3 έτη και των υπηκόων των χωρών υποδοχής 30.2 έτη. Το ίδιο έτος (2008) οι άνδρες (ενδοκοινοτικοί και υπήκοοι τρίτων χωρών) που μετανάστευσαν από και προς την ΕΕ ήταν περισσότεροι από τις γυναίκες. Η διαπίστωση αυτή δεν ισχύει στην περίπτωση της Κύπρου, της Ιταλίας, της Ισπανίας, της Γαλλίας και της Ιρλανδίας, καθώς οι γυναίκες μετανάστριες ήταν αριθμητικά περισσότερες από τους άνδρες. Στην περίπτωση της Κύπρου αυτό οφείλονταν στις γυναίκες με υπηκοότητα από τις Φιλιππίνες, τη Σρι-Λάνκα και το Βιετνάμ, ενώ στην περίπτωση της Ισπανίας λόγω των γυναικών από το Μαρόκο, στην Ιταλία λόγω των γυναικών από τη Ρουμανία. Στην Ιταλία οι γυναίκες ήταν περισσότερες μεταξύ των Ουκρανών, των Μολδαβών, των Ρώσων και των Πολωνών, ενώ στην Ισπανία μεταξύ των Πακιστανών και των Σενεγαλέζων.⁴

Το ποσοστό του πληθυσμού που δεν έχει γεννηθεί στη χώρα καταγωγής διαφέρει σημαντικά μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Σε απόλυτους αριθμούς συναντώνται στη Γερμανία, τη Γαλλία, το ΗΒ, την Ιταλία και την Ισπανία, ενώ σε σχετικούς αριθμούς συναντώνται στο Λουξεμβούργο αντιπροσωπεύοντας το 32.2% του συνολικού πληθυσμού. Σε απόλυτους αριθμούς στην ΕΕ διαβιούν 6 εκατομμύρια άτομα ηλικίας 25-64 ετών που έχουν γεννηθεί σε χώρα της ΕΕ και έχουν ένα γονέα που έχει γεννηθεί εκτός ΕΕ ενώ οι γονείς άνω των 4 εκατομμυρίων ατόμων που έχουν γεννηθεί στην ΕΕ έχουν γεννηθεί σε χώρα εκτός της ΕΕ. Σε σχετικούς αριθμούς η δεύτερη γενιά μεταναστών αντιπροσωπεύει σημαντικό τμήμα του πληθυσμού στην Εσθονία, τη Λεττονία, το Λουξεμβούργο και τη Γαλλία, ενώ αντιθέτως είναι σημαντικά μικρότερα στην Ουγγαρία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα.⁵

2.2 Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική

Η πολιτική της ΕΕ για τη μετανάστευση αρθρώνεται γύρω από τέσσερις άξονες: α) τη θέσπιση ενός πλαισίου για τη νόμιμη μετανάστευση το οποίο περιλαμβάνει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής για ορισμένες

⁴ Βλέπε υποσημ. 2

⁵ ό.π.

κατηγορίες μεταναστών όπως οι εργαζόμενοι υψηλής ειδίκευσης οι οποίοι υπόκεινται στην «Οδηγία για την Μπλε Κάρτα», φοιτητές και ερευνητές, ενώ πρόβλεψη υπάρχει και για τις περιπτώσεις οικογενειακής επανένωσης και μακροχρόνιας διαμονής, β) την ένταξη των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής στο πλαίσιο της οποίας η ΕΕ προωθεί την ευρωπαϊκή συνεργασία για την ανάπτυξη κοινών προσεγγίσεων και την ανταλλαγή πληροφοριών σε επίπεδο ΕΕ, γ) την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης ως τμήμα της βιώσιμης και αξιόπιστης στρατηγικής για τη διαχείριση της μετανάστευσης και δ) την ανάπτυξη διαλόγου και συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης καθώς και της χώρες transit στη βάση της αλληλεγγύης και της κοινής ευθύνης.

Όπως αναγνωρίζει η ίδια άλλωστε η ΕΕ, η επιτυχής ένταξη των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής συνιστά νευραλγικό στοιχείο για τη μεγιστοποίηση των ευκαιριών που παρέχει η νόμιμη μετανάστευση καθώς και για την αξιοποίηση της συμβολής της μετανάστευσης στην ανάπτυξη της ΕΕ. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η ΕΕ δεν έχει αρμοδιότητα στον τομέα της ένταξης, ωστόσο υποστηρίζει τις εθνικές και τοπικές πολιτικές μέσω του συντονισμού, της ανταλλαγής πληροφοριών και της χρηματοδοτικής στήριξης.

Η ευρωπαϊκή συνεργασία για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών υιοθετήθηκε το 1999 μέσω του προγράμματος του Τάμπερε.⁶ Οι κοινές βασικές αρχές για την πολιτική ένταξης των μεταναστών οι οποίες συμφωνήθηκαν το 2004 έθεσαν ένα ισχυρό πλαίσιο στον εν λόγω τομέα, υπογραμμίζοντας τη σημασία υιοθέτησης μια ολιστικής προσέγγισης για την ένταξη και την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη για τη διαμόρφωση ενταξιακών πολιτικών. Μέσω των κοινών αρχών η μετανάστευση αναγνωρίζεται ως μια αμφίδρομη διαδικασία μεταξύ αφενός των μεταναστών και των κοινωνιών υποδοχής. Παράλληλα, οι κοινές αρχές αποτέλεσαν τη βάση για τη διερεύνηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ ευρωπαϊκών, εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών στην ανάπτυξη και εφαρμογή ενταξιακών πολιτικών.⁷ Η Κοινή Ατζέντα για την Ένταξη

⁶ Βλέπε και Tampere European Council 15 and 16 October 1999, Presidency Conclusions, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm

⁷ Council of the European Union (2004) Press Release 2618th Council Meeting, Justice and Home Affairs, Brussels, 19 November 2004

(2005) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνετέλεσε στην εφαρμογή των κοινών αυτών αρχών, ενώ λοιπά σημεία σταθμοί αποτέλεσαν το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009)⁸ όπως και η στρατηγική «Ευρώπη 2020»⁹ μέσω της οποίας τίθεται ως στόχοι η αύξηση της απασχόλησης στο 75% κάτι που αναμένεται να επιτευχθεί –μεταξύ άλλων- μέσω της βελτίωσης της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, τη μείωση της σχολικής διαρροής κάτω από το 10%, την αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την έξοδο 20 εκατομμυρίων ατόμων από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Τελευταίος σταθμός στην ενασχόληση της ΕΕ με το ζήτημα της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών συνιστά η «Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την ένταξη των μη-Ευρωπαίων μεταναστών» (Ιούλιος 2011).¹⁰ Η Ατζέντα εστιάζει σε δράσεις για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτισμικής και πολιτικής συμμετοχής των μεταναστών παράλληλα με την έμφαση στην τοπική διάσταση. Αν και αναγνωρίζεται ότι η αναζήτηση αποτελεσματικών πολιτικών στην πρόκληση της ένταξης λαμβάνει χώρα στο εθνικό και τοπικό πλαίσιο, στο βαθμό που οι προκλήσεις είναι κοινές, η ανταλλαγή εμπειριών μπορεί να αποδειχθεί επωφελής. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει μέσω της παροχής ενός πλαισίου για την παρακολούθηση, τη θέσπιση κοινών κριτηρίων και την ανταλλαγή καλών πρακτικών καθώς και τη δημιουργία κινήτρων μέσω των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων. Οι κυριότερες προκλήσεις με τις οποίες βρίσκονται αντιμέτωποι οι μετανάστες σχετίζονται με τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης των μεταναστών, κυρίως των γυναικών μεταναστριών, την αυξανόμενη ανεργία και τα υψηλά ποσοστά «υπερ-επάρκειας προσόντων», τον αυξανόμενο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, το χάσμα που διαπιστώνεται στις εκπαιδευτικές επιδόσεις, τη δημόσια ανησυχία σχετικά με την ένταξη των μεταναστών.

Η Ατζέντα προτείνει δράσεις που δίνουν έμφαση στους ακόλουθους τρεις τομείς: α) την ένταξη μέσω της συμμετοχής, β) την ανάληψη περισσότερων δράσεων στο τοπικό επίπεδο και γ) τη συμμετοχή των χωρών καταγωγής

⁸ The Stockholm Programme-An open and secure Europe serving and protecting citizens, *OJEU*,2010/C115/01, 4.05.2010

⁹ Περισσότερα για τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» στο http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

¹⁰ Βλέπε υποσημ. 1

(των μεταναστών). Σε σχέση με το πρώτο στοιχείο (την ένταξη μέσω της συμμετοχής) η Ατζέντα αναγνωρίζει ότι οι σχετικές πολιτικές πρέπει να αναπτύσσονται στη βάση μιας «από τα κάτω» προσέγγισης, πλησίον στο τοπικό επίπεδο. Οι εν λόγω πολιτικές περιλαμβάνουν μαθήματα γλώσσας, πρόσβαση στην απασχόληση, πρόσβαση στις κοινωνικές και της υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευση και τεχνική κατάρτιση, την καταπολέμηση των διακρίσεων μέτρα με άλλα λόγια που έχουν ως στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής. Σε σχέση με το δεύτερο σημείο, η Ατζέντα αναγνωρίζει ότι η διαμόρφωση και εφαρμογή των ενταξιακών πολιτικών πρέπει να λαμβάνει χώρα με την ενεργό συμμετοχή των τοπικών αρχών. Οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για την παροχή υπηρεσιών και δράσεων, διαδραματίζοντας με τον τρόπο αυτό σημαντικό ρόλο στην αλληλεπίδραση των μεταναστών με την κοινωνία υποδοχής. Σε σχέση τέλος με τη συμμετοχή των χωρών προέλευσης, η σημασία και ο ρόλος εντοπίζεται α) στην προετοιμασία της ένταξης πριν την αναχώρηση των μεταναστών, β) τη στήριξη των μεταναστών όταν αυτοί βρίσκονται ήδη στην ΕΕ, μέσω των πρεσβειών και γ) την προετοιμασία της προσωρινής ή μόνιμης επιστροφής των μεταναστών.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών θα αναφερθούμε στα ευρωπαϊκά εργαλεία υποστήριξης της ένταξης.

- ✓ Το δίκτυο εθνικών σημείων επαφής για την ένταξη το οποίο επιτρέπει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών
- ✓ Το Ευρωπαϊκό Forum Ένταξης το οποίο αποτελεί μια πλατφόρμα διαλόγου με τη συμμετοχή του συνόλου των φορέων που ασχολούνται με την ένταξη
- ✓ Το Ευρωπαϊκό Website για την Ένταξη το οποίο συνιστά το κύριο σημείο επαφής για την άμεση ανταλλαγή πληροφοριών, τεκμηρίωσης και την on-line συλλογή πληροφοριών
- ✓ Το Εγχειρίδιο για την Ένταξη που απευθύνεται τόσο στους διαμορφωτές πολιτικής όσο και στους εργαζόμενους στον τομέα της ένταξης και το οποίο συντάχθηκε με στόχο τη δομημένη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών

- ✓ Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης το οποίο στηρίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

2.3 Η Ελληνική Στρατηγική

Η κατανόηση και αξιολόγηση της ελληνικής στρατηγικής για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών γίνεται καλύτερη αντιληπτή αν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι η Ελλάδα βρέθηκε ουσιαστικά απροετοίμαστη μπροστά στο αρχικό (αλλά λίγο έως πολύ και στα επόμενα) μεταναστευτικά κύματα. Παράλληλα, η αδυναμία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού που διαπιστώνεται σε άλλους τομείς πολιτικής χαρακτήρισε και τον τομέα της μετανάστευσης και των ενταξιακών πολιτικών. Η ελληνική στρατηγική για την ένταξη των μεταναστών αποτυπώνεται (με συνολικό τρόπο) στις Εθνικές Εκθέσεις που έχει υποβάλει μέχρι σήμερα η χώρα μας στο πλαίσιο της ΑΜΣ. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει τόσο νομοθετικές πρωτοβουλίες όσο και την ανάπτυξη λοιπών δράσεων και πολιτικών.

Η ελληνική πολιτεία επιχείρησε να θέσει ένα πλαίσιο για τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των παράνομων μεταναστών μέσω των προεδρικών διαταγμάτων 358 και 359 του 1997 καθώς και του Ν. 2910/2001, προβαίνοντας στην μεταρρύθμιση του προϋπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου. Στο πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής ο Ν.3386/2005¹¹ έθεσε τους όρους της νέας προσπάθειας νομιμοποίησης των παράνομα διαμενόντων αλλοδαπών και παράλληλα εισήγαγε το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Με το Ν.3136/2007 συστήνεται η Εθνική Επιτροπή για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών με έργο την εισήγηση προτάσεων και δράσεων στο συγκεκριμένο τομέα. Η πιο πρόσφατη νομοθετική πρωτοβουλία αφορά το Ν.3838/2010 «Σύγχρονες διατάξεις για την ελληνική ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις» και τις εξελίξεις που υπήρχαν μετά την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Στο βαθμό που η γνώση της ελληνικής γλώσσας συνιστά βασικό στοιχείο για την απόκτηση της ιθαγένειας αλλά και του καθεστώτος του επί

¹¹ Καθώς και οι συμπληρωματικές διατάξεις των Ν. 3536/2007, 3721/2008, 3772/2009, 3801/2009

μακρόν διαμέροντος, η ελληνική πολιτεία έχει δώσει έμφαση σε προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για τη χρηματοδότηση των οποίων έχουν λάβει πόρους από την ΕΕ.

Στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενσωμάτωση (ΕΣΔΕΝ) 2003/05 οι σχετικές πολιτικές περιγράφονται στον Στόχο 3 «Δράσεις για τους πλέον ευάλωτους». Παρουσιάζονται οι νομοθετικές ρυθμίσεις (Ν.2910/01 και 3013/02) που αποβλέπουν στην ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας, η πολιτική νομιμοποίησης των μεταναστών και η πράσινη κάρτα, δράσεις για την καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού στην αγορά εργασίας (μέσω της πρωτοβουλίας EQUAL), καθώς και θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και εκπαίδευσης ενηλίκων.¹² Όπως όμως επισημαίνεται στο ΕΣΔΕΝ 2005/06 ο αποσπασματικός χαρακτήρας των προαναφερόμενων δράσεων σε συνδυασμό με τα προβλήματα σχεδιασμού και υλοποίησης οδήγησαν σε χαμηλούς βαθμούς απορρόφησης. Προβλήματα (νομοθετικά κενά και ασάφειες, διοικητικά προβλήματα) επέδρασαν αρνητικά και στην αποτελεσματικότητα του θεσμικού πλαισίου (Ν.2901/01). Παρολαυτά, το πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας που απευθύνεται σε μετανάστες, πρόσφυγες και παλιννοστούντες παρουσιάζεται στην έκθεση ως παράδειγμα καλής πρακτικής.¹³ Στο ΕΣΔΕΝ 2006/08 γίνεται εκ νέου αναφορά στο υφιστάμενο πλαίσιο με ιδιαίτερη μάλιστα αναφορά στο Ν.3304/05 για την καταπολέμηση των διακρίσεων ο οποίος ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο δυο κοινοτικές οδηγίες (2000/43 και 2000/78) καθώς και στην ανάπτυξη δράσεων για την κοινωνική και οικονομική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίες θα υλοποιούνται σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και με την εμπλοκή των ενδιαφερόμενων (ΜΚΟ, κοινότητες μεταναστών, κοινωνικοί εταίροι, εκκλησία κ.α).¹⁴

Στην Έκθεση του 2008/10 για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη οι σχετικές πολιτικές και δράσεις περιγράφονται στην

¹² Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (2003) *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2003-2005*, Αθήνα Ιούλιος 2003.

¹³ Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (2005) *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη 2005-2006*, Αθήνα 2005.

¹⁴ Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (2006) *Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008*, Σεπτέμβριος 2006.

προτεραιότητα 4 «κοινωνική ένταξη των ΑΜΕΑ, των μεταναστών και των ατόμων με πολιτισμικές/ θρησκευτικές ιδιαιτερότητες». Η ένταξη έχει ωστόσο μάλλον μονοδιάστατο χαρακτήρα, καθώς όπως αναφέρεται «η κοινωνική ένταξη των ατόμων που αφορά η συγκεκριμένη προτεραιότητα προωθήθηκε κυρίως για όσους είναι ικανοί προς εργασία, μέσω δράσεων για την εξασφάλιση της πρόσβασης στην απασχόληση. Οι παρεμβάσεις συνδέονται συχνά για τις εν λόγω ομάδες με προσφορά υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, αντανακλώντας έτσι το πλαίσιο που θέτει το ΕΚΤ». Για τους μετανάστες αναφέρεται ο σχεδιασμός του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (ΟΠΔ) «Πρόγραμμα Εστία 2007-2013» το οποίο περιλαμβάνει πληθώρα δράσεων που καλύπτουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, την προώθηση στην αγορά εργασίας και την πολιτισμική ένταξη. Η άρση των εμποδίων για την πρόσβαση στις υπηρεσίες εκπαίδευσης και κατάρτισης αναγνωρίζεται επίσης ως πρόκληση στην Έκθεση.¹⁵

Η Εθνική Κοινωνική Έκθεση του 2012 συμπληρώνει και εξειδικεύει το Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα (ΕΜΠ) 2011-2014. Ως εκ τούτου ακολουθεί τους τρεις άξονες που αφορούν τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού διχτυού ασφαλείας που έχουν τεθεί στο ΕΜΠ και παρέχει πληροφορίες για τις πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα των συντάξεων και της υγείας. Όπως επισημαίνεται στην εισαγωγή της έκθεσης τα μέτρα που παρουσιάζονται διέπονται από το διττό στόχο του περιορισμού των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης και της μεταρρύθμισης της κοινωνικής πολιτικής. Υπό το πρίσμα αυτό δεν προξενεί ίσως έκπληξη το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ειδικές αναφορές στους μετανάστες, πέρα από αυτές που αφορούν μέτρα για τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες και την κατάρτιση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τους Μετανάστες.¹⁶

Παράλληλα στη διάρκεια των τελευταίων ετών (2007-2013) έχουν υλοποιηθεί σειρά δράσεων με πόρους από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών.

¹⁵ *Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη, 2008-2010*

¹⁶ Ministry of Labour, Social Security and Welfare (2012) *Hellenic National Social Report 2012*, Athens, June 2012.

Συμπερασματικά και έχοντας παρουσιάσει τόσο την ευρωπαϊκή όσο και την εθνική στρατηγική για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, διαπιστώνουμε ότι η ΕΕ –παρά την απουσία αρμοδιότητας στο συγκεκριμένο τομέα- έχει αναγνωρίσει και αναδειξει από νωρίς τη σημασία του τοπικού επιπέδου ως βασικού στοιχείου για τη διασφάλιση της ένταξης, αλλά και την ανάγκη λήψης δράσεων σε σειρά τομέων. Στην περίπτωση της Ελλάδας διαπιστώνουμε τον αποσπασματικό χαρακτήρα των υιοθετούμενων πολιτικών και μέτρων ο οποίος εξακολουθεί να διατηρείται μέχρι τις μέρες μας. Επιπρόσθετα, η ακολουθούμενη πολιτική δίνει κυρίως βάρος στην ένταξη στην αγορά εργασίας και δευτερευόντως στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας η οποία γίνεται αντιληπτή σε μεγάλο βαθμό ως στοιχείο διευκόλυνσης της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, αγνοώντας λοιπούς τομείς οι οποίοι ωστόσο είναι εξίσου σημαντικοί για τη διασφάλιση της ένταξης. Ακόμα όμως και στην περίπτωση των μέτρων που αφορούν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας εγείρονται ερωτήματα ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Σημαντικό σημείο κριτικής αφορά το ζήτημα της μη αναγνώρισης από την πλευρά των εργοδοτών των προσόντων των μεταναστών οδηγώντας σε αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Πρόσθετο σημείο κριτικής σχετίζεται με το γεγονός ότι τα μέτρα επικεντρώνονται στους νόμιμους αγνοώντας το ζήτημα των παράνομων μεταναστών.

Στιγμιότυπα από το Εργαστήριο Διαβούλευσης στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

3. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

3.1 Τοπικά και Περιφερειακά Δίκτυα με αντικείμενο την ένταξη

Ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνικής πολιτικής όπως εκφράστηκε αρχικά μέσω της Στρατηγικής της Λισαβόνας και της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ) και πιο πρόσφατα μέσω της Ευρώπης 2020 αναδεικνύει ένα διαφορετικό τρόπο προώθησης της ολοκλήρωσης ο οποίος έχει ως πυρήνα τη δημιουργία μιας πλατφόρμας για την ανάδειξη των κοινών προκλήσεων, τη διαμόρφωση κοινών στόχων για την αντιμετώπισή τους, την παρουσίαση των εθνικών απαντήσεων και την ανταλλαγή καλών πρακτικών. Ο ενισχυμένος συντονισμός εμπεριέχει ένα μαθησιακό στοιχείο καθώς οι συμμετέχουσες χώρες έχουν την ευκαιρία να «διδασθούν» από τις εμπειρίες των ομότιμων στους επιμέρους τομείς της κοινωνικής πολιτικής. Σταδιακά και μέσω της διαδικασίας αυτής θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε ακόμα και στην υιοθέτηση κοινών δράσεων ή και πολιτικών.

Λαμβάνοντας υπόψη το ενδιαφέρον και τη σημασία που αποδίδει η ΕΕ στην ανταλλαγή καλών πρακτικών, καθώς και την πολυετή εμπειρία των λοιπών ευρωπαϊκών χωρών, το σύνολο των φορέων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη διαχείριση πολιτικών και προγραμμάτων για την ένταξη των μεταναστών μπορούν να αντλήσουν σημαντική εμπειρία και γνώσεις μέσω της δράσεων δικτύωσης με στόχο την ανταλλαγή καλών πρακτικών, εμπειριών και πληροφοριών, καθώς και της ενεργού συμμετοχής τους σε δίκτυα.

Σε επίπεδο ΕΕ λειτουργεί τόσο η ευρωπαϊκή ιστοσελίδα για την ενσωμάτωση (www.integration.eu) όσο και η ιστοσελίδα για την αξιολόγηση από ομότιμους (www.peer-review-social-inclusion.eu) η οποία και συνιστά βασικό εργαλείο της ΑΜΣ. Μέσω των συγκεκριμένων ιστοσελίδων παρέχεται ένα σημαντικός όγκος πληροφοριών σε θέματα καλών πρακτικών που αφορούν την ενσωμάτωση μεταναστών (και όχι μόνο). Στο πλαίσιο λειτουργίας του πρώτου δίνεται –μεταξύ άλλων- η δυνατότητα τόσο υποβολής όσο και αναζήτησης καλών πρακτικών, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων αξιολόγησης και επιλεξιμότητας με στόχο τη

διασφάλιση υψηλής ποιότητας. Προκειμένου ειδικότερα μια πρακτική να χαρακτηριστεί ως επιλέξιμη θα πρέπει: να περιγράφει με σαφήνεια το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, να περιγράφει με σαφήνεια τους στόχους, να περιγράφει με σαφήνεια τις δράσεις που περιλαμβάνει, να έχει εφαρμοστεί για τουλάχιστον ένα χρόνο ήδη. Προκειμένου εν συνεχεία να επιλεγεί η πρακτική αυτή πρέπει να συνάδει με την πολιτική της ευρωπαϊκής ιστοσελίδας για την ενσωμάτωση και το βασικό μήνυμα που προωθείται μέσω αυτής, να καλύπτει συγκεκριμένες ανάγκες και να εμπλέκει σειρά φορέων αλλά και τις ίδιες τις ομάδες-στόχο, να διαθέτει σημαντικές ενδείξεις για τη δυνατότητα μεταφοράς της (βαθμός στον οποίο συνεχίζεται και μετά το πέρας της αρχικής φάσης, βαθμός στον οποίο διασφαλίζει χρηματοδότηση ή δημιουργεί δικούς της πόρους, βαθμός στον οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε διαφορετικά πλαίσια και σε άλλες ομάδες στόχους).

Το πρόγραμμα αξιολόγησης από ομότιμους στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης από την άλλη αποτελεί υπο-πρόγραμμα του PROGRESS, του Κοινοτικού προγράμματος για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη. Το εν λόγω πρόγραμμα καλύπτει την περίοδο 2007-2013 και έχει ως στόχο την οικονομική υποστήριξη κατά τη διαδικασία υλοποίησης των στόχων της ΕΕ στους τομείς της απασχόλησης, κοινωνικής προστασίας και ενσωμάτωσης, των συνθηκών εργασίας, της μη διάκρισης και της ισοτιμίας των φύλων. Παράλληλα, λειτουργεί το Ευρωπαϊκό Forum Ένταξης το οποίο συνιστά πλατφόρμα διαλόγου για την ένταξη των μεταναστών, παρέχοντας τη δυνατότητα στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να εκφράσουν τις απόψεις/ θέσεις τους αναφορικά με ζητήματα ένταξης μεταναστών και να συζητήσουν με τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα τις βασικές προκλήσεις και προτεραιότητες.

Τα ζητήματα που αφορούν την ένταξη μεταναστών συνιστούν επίσης αντικείμενο ενασχόλησης μιας σειράς δικτύων (τοπικών και περιφερειακών) στα οποία εμπλέκονται φορείς από διαφορετικά κράτη μέλη της ΕΕ. Τα δίκτυα αυτά δεν έχουν όλα ως αποκλειστικό αντικείμενο την ένταξη των μεταναστών, η τελευταία αποτελεί ωστόσο τμήμα των εργασιών τους και για το σκοπό αυτό παρουσιάζονται στις ακόλουθες παραγράφους.

Το Δίκτυο CLIP ή αλλιώς το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων για τις τοπικές πολιτικές ένταξης των μεταναστών (<http://www.eurofound.europa.eu/areas/populationandsociety/clipabout.htm>) είναι –

όπως άλλωστε προκύπτει και από την ονομασία του- ένα δίκτυο τριάντα ευρωπαϊκών πόλεων¹⁷ (μεταξύ των οποίων και η πόλη της Αθήνας) οι οποίες συνεργάζονται με στόχο την κοινωνική και οικονομική ένταξη των μεταναστών. Το δίκτυο συστάθηκε το 2006 από το συνέδριο των τοπικών και περιφερειακών αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης, την πόλη της Στουτγάρδης και το Eurofound. Το δίκτυο υποστηρίζεται επίσης από την Επιτροπή των Περιφερειών καθώς και από λοιπά ευρωπαϊκά δίκτυα όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Καταπολέμηση του Ρατσισμού (ENAR).

Το δίκτυο αρθρώνεται σε τρία επίπεδα: λειτουργεί υπό την αιγίδα ενός αριθμού ευρωπαϊκών οργανισμών, περιλαμβάνει ένα δίκτυο ευρωπαϊκών πόλεων, ενώ η λειτουργία του υποστηρίζεται από ένα δίκτυο ευρωπαϊκών ερευνητικών κέντρων. Το δίκτυο (κεντρική επιτροπή, πόλεις και ερευνητική ομάδα) συνέρχονται δυο φορές το χρόνο. Η μάθηση επιδιώκεται και επιτυγχάνεται μέσω μιας δομημένης ανταλλαγής εμπειριών μέσω ξεχωριστών εκθέσεων και εργαστηρίων (workshops) για τις πόλεις, το δίκτυο ενθαρρύνει τη μάθηση των τοπικών αρχών, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών ένταξης. Διαπιστώνουμε επομένως το κεντρικό ρόλο που διαδραματίζει για μια ακόμα φορά το τοπικό επίπεδο και η κατανόηση ότι η ένταξη επιτυγχάνεται στο τοπικό επίπεδο, καθώς οι τοπικοί φορείς καλούνται να διαδραματίσουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο όχι μόνο στο στάδιο της εφαρμογής των πολιτικών, αλλά και στην ανάπτυξη καινοτόμων πολιτικών σε θέματα στέγασης, εκπαίδευσης κτλ.

Οι ερευνητικές θεματικές του δικτύου έχουν επικεντρωθεί στα ακόλουθα:

- ✓ Στέγαση (ζητήματα διαχωρισμού, πρόσβασης σε ποιοτική και προσιτή (με οικονομικού όρους) στέγη για τους μετανάστες). Πρόκειται για ζήτημα που αναδείχθηκε ως κεντρικό για την ένταξη των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής.

¹⁷ Οι πόλεις που μετέχουν στο δίκτυο είναι: Άμστερνταμ, Αρνσπεργκ, Αμβέρσα, Αθήνα, Βαρκελώνη, Μπολόνια, Μπρέντα, Μπρέσια, Βουδαπέστη, Κοπεγχάγη, Δουβλίνο, Φρανκφούρτη, Ελσίνκι, Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Κίρλεες, Λισαβόνα, Λιέγη, πόλη του Λουξεμβούργου, Ματαρό, Μάλμε, Πράγα, Σέφτον, Στουτγάρδη, Σούντσαλ, Ταλίν, Τεράσα, Τορίνο, Τούρκου, Βαλένσια, Βιέννη, Γουολβερχάμπτον, Βρόσλαου, Ζάγκρεμπ, Ζυρίχη.

- ✓ Πολιτικές για την ισότητα και τη διαφορετικότητα σε σχέση με την απασχόληση στις διοικητικές υπηρεσίες των πόλεων και στην παροχή υπηρεσιών
- ✓ Διαπολιτισμικές πολιτικές και σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών ομάδων
- ✓ Επιχειρηματικότητα των μεταναστών

Το σύνολο των εκθέσεων που αφορά τις ανωτέρω θεματικές μαζί με καλές πρακτικές είναι προσβάσιμα στην ιστοσελίδα του δικτύου.

Ένα διαφορετικό ως προς τη σύστασή του δίκτυο είναι το **Eurocities (www.eurocities.eu)**, το οποίο αποτελεί επίσης Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων. Πρόκειται για δίκτυο το οποίο φέρνει κοντά μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις, ενώ μέλη του είναι οι εκλεγμένες τοπικές και περιφερειακές αρχές των εν λόγω πόλεων. Το Eurocities ιδρύθηκε το 1986 από έξι μεγάλες πόλεις: τη Βαρκελώνη, το Μπέρμιγχαμ, τη Φρανκφούρτη, τη Λυών, το Μιλάνο και το Ρότερνταμ. Σήμερα αριθμεί πλέον 130 μεγάλες πόλεις και 40 πόλεις-εταίρους, αντιπροσωπεύοντας συνολικά πάνω από 130 εκατομμύρια πληθυσμό και 35 χώρες. Στόχος του δικτύου είναι η ενίσχυση του σημαντικού ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν οι τοπικές κυβερνήσεις στο πλαίσιο της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης. Μέσω της λειτουργίας του επιδιώκουν να ασκήσουν επιρροή στη διαμόρφωση των θέσεων των ευρωπαϊκών φορέων, μετατοπίζοντας το βάρος της ευρωπαϊκής νομοθεσίας κατά τρόπο που να επιτρέπει στις εκλεγμένες αρχές των πόλεων να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις στο τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό συνεργάζεται στενά με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς προκειμένου να ανταποκριθούν στις κοινές προκλήσεις με τις οποίες βρίσκονται αντιμέτωποι οι ευρωπαίοι πολίτες στην καθημερινότητά τους. Η σημασία του δικτύου αποδεικνύεται μέσα από τις δράσεις του. Ειδικότερα, το 2012 οργάνωσε 16 συναντήσεις, πάνω από 80 συναντήσεις των ομάδων εργασίας του, εξέδωσε 30 κείμενα πολιτικής το σύνολο των οποίων αποτελεί έμπρακτη δήλωση της σημασία που αποδίδει στην τοπική διάσταση.

Το έργο του δικτύου καλύπτει τρεις θεματικές που αφορούν την κλιματική αλλαγή, την ένταξη και την ανόρθωση. Τα ζητήματα ειδικότερα της μετανάστευσης μελετώνται στο πλαίσιο της θεματικής για την ένταξη.

Για το Eurocities οι επιτυχημένες μεταναστευτικές πολιτικές έχουν διττό χαρακτήρα: διασφαλίζουν αφενός ότι οι μετανάστες είναι επιθυμητοί

στις κοινωνίες υποδοχής και αφετέρου ότι οι υπηρεσίες και οι πολιτικές των κοινωνιών υποδοχής έχουν λάβει υπόψη τους τις αλλαγές που συντελούνται στην πληθυσμιακή σύνθεση. Η ομάδα εργασίας επιδιώκει και στην περίπτωση αυτή να αναδείξει τη σημασία της τοπικής διάστασης στην ενταξιακή διαδικασία, ιδιαίτερα δε υπό το πρίσμα της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης.

Η δέσμευση αυτή στον τομέα της ένταξης των μεταναστών γίνεται πράξη μέσω μιας σειράς προγραμμάτων που υλοποιούνται από το 2007 από το φορέα. Τέτοια προγράμματα είναι το INTI-Cities, το DIVE, το MIXI-TIES και πιο πρόσφατα το ImpleMentoring (το οποίο υλοποιείται από το 2012). Τα προγράμματα αυτά έχουν χρηματοδοτηθεί από το πρόγραμμα INTI και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης. Είναι τέλος σημαντικό να επισημάνουμε ότι το Eurocities μετείχε στη σύσταση της βάσης δεδομένων για την ανταλλαγή καλών πρακτικών (πρόκειται για την ιστοσελίδα European Website on Integration).¹⁸

Οι Ευρωπαϊκές Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές για το Άσυλο και την Μετανάστευση (**ERLAI**) με έδρα τις Βρυξέλλες λειτουργεί από το 2003. Στόχος του είναι η ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ τοπικών και περιφερειακών αρχών και η διασύνδεση με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς σε θέματα αρχών αλλά και αναφορικά με τις χρηματοδοτικές ευκαιρίες. Οι κυριότεροι στόχοι του δικτύου είναι:

- ✓ Η ενημέρωση των μελών του για την ευρωπαϊκή ατζέντα και η διασφάλιση ότι η τοπική και περιφερειακή διάσταση λαμβάνεται υπόψη κατά τη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών
- ✓ Η προώθηση της ενημέρωσης και της ανταλλαγής καλών πρακτικών
- ✓ Η διερεύνηση υλοποίησης κοινών προγραμμάτων

Από το 2007 και εξής οι δράσεις του δικτύου ενισχύονται περαιτέρω μέσω της συγχρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το πρόγραμμα INTI μέσω του προγράμματος ERLAIM (ευρωπαϊκές τοπικές και περιφερειακές αρχές για την ένταξη των μεταναστών).

Το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών (**CEMR**)¹⁹ ιδρύθηκε το 1951 στη Γενεύη αρχικά από μια ομάδα ευρωπαίων δημάρχων, ενώ αργότερα διευρύνθηκε με αποτέλεσμα τη μετεξέλιξή του σε Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών.

¹⁸ Βλέπε και εδώ <http://ec.europa.eu/ewsi/>

¹⁹ Βλέπε και εδώ <http://www.ccre.org/en/>

Το Συμβούλιο έχει ως στόχο την προώθηση της ενωμένης Ευρώπης στη βάση της τοπικής και περιφερειακής αυτό-διοίκησης και της δημοκρατίας. Για την επίτευξη του στόχου αυτού εργάζεται για την ενίσχυση της τοπικής και περιφερειακής συμβολής, τη συμβολή στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής και του ευρωπαϊκού δικαίου, την ανταλλαγή καλών πρακτικών και τη συνεργασία με εταίρους από όλο τον κόσμο. Οι θεματικές του καλύπτουν μεγάλο φάσμα που περιλαμβάνει το περιβάλλον, την ισότητα των ευκαιριών, τη διακυβέρνηση κτλ. Οι επιτροπές του και οι ομάδες εργασίας εργάζονται με στόχο να συμβάλουν στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας από το νωρίτερο δυνατό στάδιο με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη την τοπική και περιφερειακή διάσταση.

Θέματα που αφορούν την ένταξη των μεταναστών καλύπτονται κατά κύριο λόγο μέσω της θεματικής «διαφορετικότητα και ένταξη».

Το πρόγραμμα των Διαπολιτισμικών Πόλεων (**Intercultural Cities/ ICC**)²⁰ ξεκίνησε το 2008 ως μια κοινή πλοτική πρωτοβουλία μεταξύ του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στόχος η εξέταση της πολιτισμικής διαφορετικότητας και της μετανάστευσης από την οπτική των ευρωπαϊκών πόλεων και η ανάδειξη πολιτικών και στρατηγικών μέσω των οποίων η διαφορετικότητα γίνεται κατανοητή ως παράγοντας ανάπτυξης. Η συνεργασία αυτή 21 πόλεων επιζητά να προτείνει πρακτικές πολιτικές και μεθόδους τις οποίες μπορούν να υιοθετήσουν ευρωπαϊκές πόλεις. Στην προσπάθεια αυτή επιδιώκεται η συμμετοχή πολλαπλών φορέων από διαφορετικά επίπεδα όπως πολιτικοί, δημόσιοι υπάλληλοι, ΜΚΟ, κοινότητες μεταναστών, επιχειρηματίες, ΜΜΕ.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αστικής Πληροφόρησης (**European Urban Knowledge Network/ EUKN**)²¹ έχει ως στόχο την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών πάνω σε αστικά ζητήματα. Κεντρικός στόχος είναι η ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών και εξειδικευμένων γνώσεων σε θέματα αστικής ανάπτυξης στην Ευρώπη μέσω της σύζευξης της πολιτικής, της έρευνας και της πρακτικής. Μέλη της ευρωπαϊκής αυτής πρωτοβουλίας είναι 13 κράτη, καθώς και άλλα ευρωπαϊκά δίκτυα όπως το Eurocities, το πρόγραμμα URBACT και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

²⁰ Βλέπε και εδώ http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/Default_en.asp

²¹ Βλέπε και εδώ <http://www.eukn.org/>

Μεταξύ των θεματικών του περιλαμβάνεται και η ένταξη των μεταναστών και των μειονοτήτων. Οι ανταλλαγές γνώσης γίνονται μέσω των εθνικών σημείων επαφής και λοιπών φορέων με έμφαση στην τοπική και περιφερειακή διάσταση.

Ένα επίσης δίκτυο στο οποίο τα ζητήματα μετανάστευσης αποτελούν κεντρική θεματική είναι το Διεθνές **Project Metropolis** (www.metropolis.net). Πρόκειται για ένα διεθνές δίκτυο με επίκεντρο τη συγκριτική έρευνα και τις εξελίξεις στη δημόσια πολιτική στους τομείς της μετανάστευσης, της διαφορετικότητας, της ένταξης των μεταναστών και αφορά τόσο τις πόλεις του Καναδά όσο και άλλες πόλεις. Το εν λόγω δίκτυο έχει διεθνή διάσταση στο βαθμό που έχει αναπτύξει συνεργασίες με ερευνητές και διαμορφωτές πολιτικές από περισσότερες από 20 χώρες συμπεριλαμβανομένων τις περισσότερες της δυτικής Ευρώπης, τις ΗΠΑ, το Ισραήλ, την Αργεντινή καθώς και από την περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού. Οι τομείς προτεραιότητας του δικτύου καλύπτουν θέματα που αφορούν την ιθαγένεια, την κοινωνική, πολιτισμική και πολιτική συμμετοχή, την ένταξη στην αγορά εργασίας, τα παιδιά και τη νεολαία, τη στέγη και ζητήματα που αφορούν τις γειτονιές, τη δικαιοσύνη, την αστυνόμευση και την ασφάλεια, το ρόλο των κοινωνικών υποδοχής στην προσέλκυση, την ένταξη και την παραμονή νεοαφιχθέντων και μειονοτήτων.

3.2 Η δικτύωση στο πλαίσιο του έργου 4.1.β/2011

Βασίζόμενοι στην επιτυχημένη υλοποίηση των προγραμμάτων 4.1/10 «Δημιουργία δικτύου συνεργασίας σε τοπικό επίπεδο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ» και 1.4/09 «Υποστήριξη της Λειτουργίας των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών» από την ΕΠΕΚΣΑ και το ΚΕΚ ΔΙΑΣΤΑΣΗ με τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης υ.τ.χ., οι εταίροι του προγράμματος αξιοποίησαν τη σχετική εμπειρία και την επικοινωνία με εκπροσώπους από τη «δεξαμενή» φορέων που προέρχονταν από: α) την κεντρική διοίκηση, β) την τοπική αυτοδιοίκηση, γ) την κοινωνία των πολιτών και δ) ευρωπαϊκά δίκτυα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους εκπροσώπους ΣΕΜ και των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η επιλογή των φορέων που μετείχαν στις δράσεις δικτύωσης έγινε κατά τρόπο ώστε να υπάρχει γεωγραφική αλλά και θεματική εκπροσώπηση/

κάλυψη, αλλά και εκπροσώπηση από κράτη μέλη με μεγαλύτερη εμπειρία στα ζητήματα ένταξης υ.τ.χ., κράτη μέλη χωρίς εμπειρία, κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις, ευρωπαϊκοί φορείς με μακρά παράδοση και αποκλειστική ενασχόληση με το αντικείμενο και άλλοι νεότεροι. Σημαντική συνιστώσα αποτέλεσε και η διάσταση του φύλου. Αναφορικά με τους συμμετέχοντες από Ελλάδα το δίκτυο περιλαμβάνει συνολικά 299 μέλη (275 από Ελλάδα και 24 από το εξωτερικό) εκ των οποίων 9 μέλη είναι εκπρόσωποι ΜΚΟ και κοινοτήτων μεταναστών, 249 μέλη ΣΕΜ ή υπάλληλοι δήμων οι οποίοι εργάζονται στον τομέα της μετανάστευσης ή υποστηρίζουν τη λειτουργία των ΣΕΜ, ενώ 17 μέλη ανήκουν σε άλλες κατηγορίες (όπως καθηγητής πανεπιστημίου, κοινωνική λειτουργός, κοινωνικός επιστήμονας, φοιτήτρια).

Σε σχέση με τους συμμετέχοντες από άλλες χώρες, στις δράσεις του προγράμματος μετείχαν εννέα εκπρόσωποι ευρωπαϊκών δικτύων, ΜΚΟ και ΣΕΜ, όπως το Eurocities, η Feantsa, το European Network of Migrant Women, The Arbour, Action Cultures Progres, το Sports Against Racism, το European Network Against Racism, το ΣΕΜ του Τάμπερε και το ΣΕΜ της Βαρκελώνης. Παράλληλα υπήρξε επικοινωνία και εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή στις δράσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΓΔ Εσωτερικών Υποθέσεων), το Migration Policy Group, το EPIM, τη ΜΚΟ Pour la Solidarite, και τη ΜΚΟ DIESIS. Οι συγκεκριμένοι φορείς δεν μπόρεσαν να έχουν ενεργό ρόλο στις δράσεις δικτύωσης λόγω λοιπών υποχρεώσεων τους, ωστόσο ενημερώθηκαν αναλυτικά για το πρόγραμμα και τα εργαλεία αυτού. Μερικοί δε από τους φορείς αυτούς όπως η PLS και η DIESIS έχουν συμμετάσχει σε προηγούμενα έργα ενός εκ των φορέων υλοποίησης του έργου (με αντικείμενο την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών) και ως εκ τούτου υπάρχει μακροχρόνιος διάλογος επικοινωνίας και αλληλοενημέρωσης και τροφοδότησης.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η δικτύωση συνιστά μια διαδικασία η οποία αποδίδει σε βάθος χρόνου, καθώς βασίζεται στη σταδιακή «γνωριμία» των συμμετεχόντων με στόχο την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης και οικειότητας. Υπό το πρίσμα αυτό, το γεγονός ότι το παρόν έργο συνιστά συνέχεια προηγούμενων ανάλογων δράσεων που υλοποιήθηκαν από τους ίδιους φορείς αποτέλεσε κομβικό στοιχείο καθώς έδωσε τη δυνατότητα αξιοποίησης ενός υφιστάμενου δικτύου.

Η ανάπτυξη και λειτουργία του εν λόγω δικτύου αποτέλεσε και ανέδειξε ένα forum σταθερής ανταλλαγής απόψεων, συζήτησης και παρουσίασης καλών πρακτικών μεταξύ των συμμετεχόντων. Η επικοινωνία αυτή δεν περιορίστηκε στη συμμετοχή στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, αλλά προέβαλε μέσα από τα εργαστήρια το ρόλο που διαδραματίζουν τα όργανα τοπικής αυτοδιοίκησης και οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών στην ένταξη των υ.τ.χ., κατέγραψε καινοτόμες πολιτικές και συνέβαλε στη διάδοση παραδειγμάτων καλής πρακτικής. Παράλληλα, επιδιώχθηκε η ανάπτυξη και παγίωση μιας μονιμότερης επικοινωνίας, πέραν αυτής που λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο ευρωπαϊκών συναντήσεων για σχετικά θέματα και η οποία μπορεί να έχει μεν άτυπο, ουσιαστικό ωστόσο χαρακτήρα. Ο στόχος αυτός επετεύχθη μέσω της αποστολής των στοιχείων των ελληνικών φορέων στα ευρωπαϊκά δίκτυα και τους λοιπούς εισηγητές των εργαστηρίων που μετείχαν από άλλες χώρες. Σημαντική στο πλαίσιο αυτό είναι η έκφραση της επιθυμίας και από τις δυο πλευρές όχι μόνο για ενημέρωση αναφορικά με τις δραστηριότητες των φορέων και των δικτύων που δραστηριοποιούνται σε άλλες χώρες, αλλά –και αυτό αποτιμάται ως ιδιαίτερα σημαντικό- η βούληση για συμμετοχή στα εργαστήρια, τις ημερίδες και τις λοιπές εκδηλώσεις που διοργανώνουν οι φορείς αυτοί.

Με τον τρόπο αυτό αφενός οι ευρωπαϊκοί φορείς αναμένεται «να αφουγκραστούν» καλύτερα τα αιτήματα των ΣΕΜ και άλλων παρόμοιων οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης και αφετέρου οι «εθνικοί φορείς» να γίνουν «κοινωνοί» των ευρωπαϊκών προβληματισμών εντός ενός άτυπου πλαισίου, πέρα των προκαθορισμένων και εντός ασφυκτικών χρονικών ορίων των ευρωπαϊκών συναντήσεων.

Μέσω τόσο της λειτουργίας του δικτύου όσο και της πλατφόρμας δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την ενίσχυση του σχεδιασμού των πολιτικών αξιοποιώντας την εμπειρία άλλων φορέων, ενώ η παγίωση της επαφής δύναται να οδηγήσει στην ανάπτυξη κοινών δράσεων σε βάθος χρόνου και σαφώς στη διαμόρφωση μιας κοινής αντίληψης σχετικά με τις προκλήσεις που θέτει η μετανάστευση στα κ.μ της ΕΕ.

Ειδικότερα ως προς τις επιμέρους δράσεις και τα εργαλεία του έργου αυτές περιλάμβαναν τη διεξαγωγή πέντε θεματικών εργαστηρίων τα αποτελέσματα των οποίων έχουν αποτελέσει τη βάση των πέντε θεματικών οδηγιών και τη λειτουργία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας <http://>

esummetexw.daem.g η οποία συνιστά κεντρικό εργαλείο για την ενίσχυση και την προώθηση της δικτύωσης.

Η οργάνωση πέντε θεματικών εργαστηρίων διαβούλευσης (Workshops) αποτέλεσε μια από τις κεντρικές δράσεις του έργου. Τα πέντε θεματικά εργαστήρια οριοθέτησαν τις θεματικές ενότητες που συγκροτούν την ευρύτερη έννοια της κοινωνικής ένταξης και έθεσαν τις προτεραιότητες των πολιτικών άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού. Στα θεματικά εργαστήρια αναύθηκαν θεωρητικές και πρακτικές πτυχές των πολιτικών ένταξης με έμφαση στις εφαρμογές στο τοπικό επίπεδο.

Συνεπώς αναλύονται παρεμβάσεις αναφορικά με την ένταξη των μελών των Υψηλών Τρίτων Χωρών πρώτα στις υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας. Η κοινωνική προστασία έτσι όπως οργανώνεται από τους επίσημους φορείς αποτελεί κεντρικό εργαλείο ένταξης των μεταναστών ενώ οι εμπειρικές έρευνες στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, διαπιστώνουν σημαντικές άτυπες πρακτικές διακρίσεων και αποκλεισμών. Η πρόσβαση στις αγορές εργασίας και ευρύτερα στην οικονομική ζωή συνιστά κεντρικό εργαλείο ένταξης στη ζωή της κοινότητας και για το λόγο αυτό αναλύονται πρακτικές και θεωρητικές πτυχές της διαδικασίας. Το σύνολο των διακρίσεων και των πρακτικών εκφράσεων της ξενοφοβίας επίσης αποτελούν περιεχόμενο των θεματικών εργαστηρίων αφού συγκεντρώνουν ολόκληρο το φάσμα των στερεοτύπων και των συμπεριφορών που αυτά τροφοδοτούν είτε από τους επίσημους φορείς είτε από την καθημερινή πρακτική της ζωής της κοινότητας. Έμφαση επίσης δίνεται στους διαύλους επικοινωνίας και συμμετοχής των μελών των μεταναστευτικών κοινοτήτων με τους επίσημους φορείς πολιτικής έκφρασης. Αναλύονται οι πρακτικές της πολιτικής συμμετοχής και οι τρόποι προκειμένου αυτή να αναβαθμίζεται και να προωθείται στο τοπικό επίπεδο. Επιπλέον αναλύονται οι τρόποι επικοινωνίας μεταξύ επιμέρους δράσεων και παρεμβάσεων έτσι ώστε να είναι δυνατή η ανταλλαγή εμπειριών που οδήγησαν σε επιτυχείς παρεμβάσεις αλλά και σε άλλες που απέτυχαν στο στόχο τους.

Το σύνολο των εισηγήσεων ήταν προσανατολισμένο στους τρόπους με τους οποίους η ΤΑ εντάσσεται στην «αλυσίδα κοινωνικής πολιτικής», όπως αυτή ασκείται διαδοχικά από το ευρωπαϊκό μέχρι το τοπικό επίπεδο. Πώς δηλαδή οι ΟΤΑ ενσωματώνονται στην αλυσίδα παραγωγής δημοσίων πολιτικών κοινωνικού χαρακτήρα, και πώς τα προγράμματα που αναπτύσσουν προκύπτουν καθοδικά από τους ευρωπαϊκούς και εθνικούς

σχεδιασμούς. Καθώς και τον οργανωτικό σχεδιασμό των κοινωνικών δομών των ΟΤΑ και συγκεκριμένα τον τρόπο σχεδιασμού και την ποιότητα των διαδικασιών άσκησης κοινωνικής πολιτικής αλλά και των οργανωτικών δομών που τις διεκπεραιώνουν.

Στο πλαίσιο αυτό υλοποιήθηκαν τα ακόλουθα θεματικά εργαστήρια:

1. Θεματικό Εργαστήριο Καβάλας «Πρόσβαση των υπηκόων τρίτων χωρών στις υπηρεσίες: Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης» Τετάρτη 15 Μαΐου 2013.
2. Θεματικό Εργαστήριο Τρικάλων «Πρόσβαση στην αγορά εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών: Για μια αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ εργοδοτών, αυτοδιοίκησης και κοινωνίας των πολιτών» Τετάρτη 22 Μαΐου 2013.
3. Θεματικό Εργαστήριο Θεσσαλονίκης «Καταπολέμηση του ρατσισμού και ο ρόλος των ΣΕΜ» Τετάρτη 5 Ιουνίου 2013.
4. Θεματικό Εργαστήριο Βρυξελλών «Αναγνώριση και εφαρμογή και καλών πρακτικών για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών. Η ευρωπαϊκή εμπειρία» Τετάρτη 12 Ιουνίου 2013.
5. Θεματικό Εργαστήριο Αθήνας «Ένταξη και Συμμετοχή στα κοινά : η συμβολή των ΣΕΜ. Ανάγκες και δικαιώματα της δεύτερης γενιάς μεταναστών» Τετάρτη 26 Ιουνίου 2013.

Η επιλογή των συμμετεχόντων (περίπου 20 ανά εργαστήριο) έγινε από τη δεξαμενή των φορέων που έχουν δεσμευτεί στη συμμετοχή τους στο Δίκτυο Συνεργασίας με στόχο αφενός τη δημιουργία ενός πυρήνα που θα έχει παρακολουθήσει/ συμμετάσχει στο σύνολο των εργαστηρίων και θα αποτελεί και κινητήριο δύναμη του Δικτύου και αφετέρου τοπικών φορέων με ενεργή παρουσία και ενδιαφέρον για την ένταξη των μεταναστών.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα διαδραστικής επικοινωνίας-συμμετοχής μεταξύ των μελών του Δικτύου έδωσε από την πλευρά της τη δυνατότητα άμεσης πληροφόρησης στους εμπλεκόμενους για θέματα ένταξης μεταναστών, ενώ παράλληλα αποτέλεσε και βασικό σημείο πληροφόρησης – ενημέρωσης για ειδικούς και για το ευρύ κοινό, μέσω της οποίας κατέστη δυνατή η πρόσβαση στις καλές πρακτικές από άλλες ευρωπαϊκές/μεσογειακές χώρες, στην ανάδειξη ελληνικών και ευρωπαϊκών καλών πρακτικών, στην ανάρτηση πληροφοριών σε ζητήματα ένταξης μεταναστών. Παράλληλα αποτέλεσε εργαλείο διευκόλυνσης της συνεργασίας των μελών του Δικτύου και το διαμοιρασμό περιεχομένου.

Τα ζητήματα

Μέσα από τις δράσεις του δικτύου αναδείχθηκαν μια σειρά από ζητήματα που απασχολούν το σύνολο των φορέων που ασχολούνται με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, αλλά και τους ίδιους τους υπήκοους τρίτων χωρών. Ακολούθως γίνεται μια προσπάθεια κωδικοποίησης των σημείων αυτών, ενώ στη βάση των σημείων αυτών στο τελευταίο κεφάλαιο διατυπώνονται και ορισμένες προτάσεις- κατευθύνσεις με στόχο τη βελτίωση των υφιστάμενων πολιτικών και δράσεων.

Πρόσβαση στις υπηρεσίες

- ✓ Ανάδειξη της σημασία της πρόσβασης στις υπηρεσίες (και όχι μόνο στην αγορά εργασίας) ως βασικό στοιχείο των ενταξιακών πολιτικών
- ✓ Σημασία της πρόσβασης στις υπηρεσίες (στέγαση, υγεία, εκπαιδευτικό σύστημα)
- ✓ Υγειονομική κάλυψη του συνόλου των μεταναστών ως ζήτημα κοινωνικής συνοχής

Πρόσβαση στην αγορά εργασίας

- ✓ Δράσεις που θα άρουν τα εμπόδια που σχετίζονται με την υπο-απασχόληση των μεταναστών συνέπεια της μη αναγνώρισης των προσόντων τους
- ✓ Δράσεις που θα στοχεύουν στη μετάβαση από το καθεστώς της παράνομης σε αυτό της νόμιμης εργασίας
- ✓ Επανεξέταση του υφιστάμενου πλαισίου

Ρατσισμός

- ✓ Σημασία της συνεργασίας πολλαπλών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ για την αντιμετώπιση του φαινομένου
- ✓ Ρόλος των ΜΜΕ στην αναπαραγωγή προτύπων, αλλά και γενικότερα στην ανάπλαση και την αναπαραγωγή της πραγματικότητας

Ιθαγένεια

- ✓ Ανάγκη μετατόπισης της συζήτησης από το ζήτημα της παράνομης σε αυτό της νόμιμης μετανάστευσης, καθώς η πρώτη μονοπωλεί τη συζήτηση εις βάρος της δεύτερης
- ✓ Ανάγκη αύξησης της ορατότητας της «δεύτερης γενιάς»

Δικτύωση

- ✓ Άγνοια σχετικά με φορείς που υλοποιούν δράσεις σχετικές με την ένταξη των μεταναστών όχι μόνο στο εξωτερικό αλλά και στην Ελλάδα

- ✓ Άγνοια των ευρωπαϊκών δικτύων και των τρόπων με τους οποίους θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τη δουλειά τους
- ✓ Αδυναμία ανάπτυξης συνεργασιών μεταξύ φορέων
- ✓ Λανθασμένη εικόνα για τη λειτουργία των ευρωπαϊκών δικτύων
- ✓ Λανθασμένη εικόνα για τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και ελλιπή γνώση του ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου
- ✓ Άγνοια σχετικές με πιθανές πηγές χρηματοδότησης (είτε εθνικοί είτε ευρωπαϊκοί πόροι)
- ✓ Απουσία απαραίτητης τεχνογνωσίας για σχεδιασμό και κατάρτιση δράσεων
- ✓ Δυσκολίες δικτύωσης λόγω μεγέθους (μικρού) ορισμένων δήμων

Για το ρόλο των ΣΕΜ

- ✓ Απουσία συστηματικής ενημέρωσης από την πλευρά της πολιτείας για το ρόλο και τη συμβολή των ΣΕΜ
- ✓ Μη ρεαλιστικές προσδοκίες από ένα θεσμό με περιορισμένο βίο
- ✓ Απουσία στήριξης του θεσμού από εθελοντές
- ✓ Απουσία ουσιαστικής στήριξης από αιρετούς
- ✓ Αναιμική συμμετοχή μεταναστών
- ✓ Συνέπειες της κρίσης στη λειτουργία των ΣΕΜ
- ✓ Απουσία τεχνογνωσίας

Στιγμιότυπα από το Εργαστήριο Διαβούλευσης στην Καβάλα

4. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

4.1 Ο ορισμός της καλής πρακτικής

Κεντρικό στοιχείο της δράσης αποτέλεσε η λειτουργία του δικτύου μέσω του οποίου επιδιώχθηκε η καταγραφή και η διάδοση βέλτιστων πρακτικών. Ως καλή πρακτική χαρακτηρίζεται μια μέθοδος, τεχνική, διαδικασία, δραστηριότητα η οποία θεωρείται περισσότερο αποτελεσματική για την επίτευξη ενός αποτελέσματος σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη αντιστοιχη μέθοδο, τεχνική, διαδικασία ή δραστηριότητα. Η καλή πρακτική μπορεί επίσης να οριστεί ως ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος για την υλοποίηση μιας δραστηριότητας. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της εισαγωγής από το 2000 και εξής των ήπιων εργαλείων διακυβέρνησης (όπως η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού/ ΑΜΣ) το στοιχείο της μάθησης και της ανταλλαγής καλών πρακτικών μεταξύ κρατών μελών κατέχει ιδιαίτερο ρόλο και βαρύτητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την κοινωνική ενσωμάτωση²².

Η μεταφορά ιδεών, πολιτικών και γενικότερα παραδειγμάτων καλής πρακτικής αποτελεί άλλωστε ένα γνώριμο στοιχείο στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής (και όχι μόνο). Ωστόσο, με την υιοθέτηση της ΑΜΣ η ανταλλαγή καλών πρακτικών και εμπειριών πραγματοποιείται πλέον με ένα περισσότερο «δομημένο» τρόπο. Παράλληλα, η υιοθέτηση της ΑΜΣ έδωσε έμφαση στο στοιχείο της συμμετοχής του συνόλου των εμπλεκόμενων φορέων, στοιχείο το οποίο δυστυχώς δεν έχει δώσει ιδιαίτερα αποτελέσματα σε χώρες που χαρακτηρίζονται από απουσία κουλτούρας διαλόγου όπως η Ελλάδα²³.

²² De la Porte (2008), “The European level development and national level influence of the OMC: the cases of employment and social inclusion”, *αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή*, EUI, Φλωρεντία.

²³ Sakellariopoulos (2004), “The open method of coordination: a sound instrument for the modernization of the European social model” στο: Sakellariopoulos, Th. And Berghman, J. (eds.) *Connecting welfare diversity within the European social model*, Intersentia, και Sakellariopoulos, (2007) “Greece: the quest for national welfare expansion through more social Europe” στο: Kvist, J and Saari, J. (eds.) *The Europeanization of social protection*, The Policy Press.

Σε επίπεδο ΕΕ, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται το τελευταίο διάστημα στο στοιχείο του κοινωνικού πειραματισμού (social experimentation) στην ανάδειξη με άλλα λόγια παραδειγμάτων καλής πρακτικής τα οποία έχουν εφαρμοστεί με επιτυχία σε μικρό- επίπεδο και της συνακόλουθης διερεύνησης των δυνατοτήτων μεταφοράς τους σε ευρύτερο (περιφερειακό ή εθνικό) επίπεδο. Η έννοια του κοινωνικού πειραματισμού η οποία προέρχεται από τη γαλλική παράδοση, έχει πλέον υιοθετηθεί και σε επίπεδο ΕΕ, ενώ η ανάδειξη των σχετικών παραδειγμάτων ενθαρρύνεται κυρίως μέσω του προγράμματος PROGRESS. Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τη νέα δεκαετία, γνωστή πλέον ως «Ευρώπη 2020» η έννοια του κοινωνικού πειραματισμού φαίνεται να αποκτά πρόσθετη βαρύτητα. Ο Vanhercke²⁴ πηγαίνει ένα βήμα παραπέρα αναφέροντας τη δυνατότητα διερεύνησης – συζητώντας για τη νέα στρατηγική- της εισαγωγής νομικά δεσμευτικής απαίτησης αναφορικά με το δικαίωμα της συμμετοχής και της διαφάνειας στο πλαίσιο των ήπιων εργαλείων διακυβέρνησης. Τέλος – όπως επισημαίνεται από την Jouen²⁵ η νέα στρατηγική αποτελεί ευκαιρία προκειμένου η τοπική διάσταση να εξετάζεται πλέον στο σύνολο των κοινωνικών πολιτικών.

4.2 Καλές Πρακτικές

Στις παραγράφους που ακολουθούν παρουσιάζονται (κατά κύριο λόγο) παραδείγματα καλών πρακτικών από την Ελλάδα και το εξωτερικό τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης στη διάρκεια των θεματικών σεμιναρίων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου 4.1.β/2011.²⁶ Τα εργαστήρια επικεντρώθηκαν ειδικότερα στις ακόλουθες θεματικές: πρόσβαση στις υπηρεσίες, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ρατσισμός, ιθαγένεια/ δεύτερη γενιά μεταναστών και θέματα δικτύωσης. Οι καλές

²⁴ Vanhercke, B. (2011) “Is the ‘Social Dimension of Europe 2020’ an oxymoron?” στο: Degryse, C. and Natali, D. (eds.) *Social developments in the EU*, OSE/ETUI.

²⁵ Jouen, M. (2010) “A territorialized social agenda to guide Europe 2020” στο: Marlier, E. and Natali, D. (eds.) with R. Van Dam *Europe (2020), Towards a More Social EU?*

²⁶ Για μια αναλυτικότερη παρουσίαση και περιγραφή καλών πρακτικών που καλύπτουν τις πέντε θεματικές των εργαστηρίων, οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να ανατρέξουν στους Θεματικούς Οδηγούς που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του παρόντος έργου.

πρακτικές που παρουσιάζονται ακολούθως αφορούν τις τέσσερις πρώτες θεματικές, πλην δηλαδή αυτής που αφορά τη δικτύωση καθώς τα σχετικά με τη δικτύωση ζητήματα έχουν αναλυθεί εκτενώς και αποτέλεσαν κεντρικό άξονα του προηγούμενου κεφαλαίου. Η σημασία της τοπικής διάστασης, με ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) αποτέλεσε κεντρικό σημείο του συνόλου των εργασιών.

Οι καλές πρακτικές που παρουσιάζονται προσπαθούν να δώσουν περισσότερες πληροφορίες για αυτή (στο βαθμό του δυνατού) και ειδικότερα να απαντήσουν στα ακόλουθα: λόγος υιοθέτησης της συγκεκριμένης δράσης/ προγράμματος, περίοδος υλοποίησης, αριθμός ωφελούμενων, πηγές χρηματοδότησης, ανεύρεση λοιπών πηγών χρηματοδότησης σε περίπτωση που η αρχική χρηματοδότηση είναι περιορισμένη, εμπλεκόμενοι φορείς, βιωσιμότητα, πολλαπλασιαστικά οφέλη, διάσταση του φύλου εφόσον υπάρχουν στοιχεία, αξιολόγηση, ζητήματα μεταφοράς σε άλλο πλαίσιο.

1^η Θεματική: Πρόσβαση στις Υπηρεσίες

1.1 Πρόσβαση στη στέγη

Τίτλος Προγράμματος: Crossroads

Χώρα: Σουηδία

Πόλη: Στοκχόλμη

Πρόκειται για ένα κέντρο υποστήριξης και πληροφόρησης για άτομα από άλλα κράτη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων και υπηκόων τρίτων χωρών με άδεια παραμονής σε χώρα της ΕΕ, τα οποία είναι άστεγα (και βρίσκονται στη Στοκχόλμη). Το κέντρο προσφέρει ειδικότερα μια σειρά συμβουλευτικών υπηρεσιών, διάφορα μαθήματα, καθώς και τροφή, χώρους προσωπικής υγιεινής, χώρους για το πλύσιμο των ρούχων, χώρους ανάπαυσης.

Το προσωπικό και οι εθελοντές του κέντρου προσφέρουν υπηρεσίες συμβουλευτικής και υποστήριξης, διευκολύνουν στις επαφές με τις δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς, με εργοδότες, ιδιοκτήτες ακινήτων. Στο κέντρο απασχολούνται πάνω από 100 εθελοντές οι οποίοι προσφέρουν υπηρεσίες διερμηνείας και μετάφρασης, νομικές, ψυχολογική υποστήριξη, καθώς και λοιπές υπηρεσίες.

Η μέρα στο κέντρο διαρθρώνεται γύρω από δυο άξονες. Κατά τις πρωινές ώρες παρέχονται δωρεάν γεύματα (πρωινό και μεσημεριανό), ενώ δίνεται η δυνατότητα για πλύσιμο των ρούχων και χρήση των υπολογιστών. Δι-

ενεργούνται επίσης μαθήματα ενώ το κέντρο επισκέπτονται επίσης γιατροί διαφόρων ειδικοτήτων, δικηγόροι, κομμωτές και λοιποί επαγγελματίες. Κατά τις απογευματινές ώρες διεξάγονται διάφορα μαθήματα και συναντήσεις, καθώς και συζητήσεις σε ομάδες. Οργανώνονται επίσης συναντήσεις για την κατάρτιση εξατομικευμένων προγραμμάτων.

Μεταξύ Μαρτίου και Ιουλίου του 2011 το κέντρο δέχθηκε 80 επισκέψεις την ημέρα, από άτομα που προέρχονταν από 47 διαφορετικές χώρες. Η πλειοψηφία των επισκεπτών είναι άνδρες μεταξύ 21 και 45 ετών. Το 70% των επισκεπτών δέχθηκε κάποιου είδους κατάρτιση, ενώ η πλειοψηφία τους έχει σημαντική εμπειρία στον τομέα των υπηρεσιών καθαριότητας.

1.2 Ο θεσμός του Διαπολιτισμικού Μεσολαβητή

Τίτλος Προγράμματος: Διαπολιτισμική Μεσολάβηση σε Δημόσια Νοσοκομεία (2011 και 2012)

Φορείς Υλοποίησης: ΕΣΔΥ, ΚΕΚ Διάσταση, Asante

Χώρα: Ελλάδα

Πόλη: Αθήνα και Θεσσαλονίκη

Το Πρόγραμμα αναδεικνύει την αξία της Διαπολιτισμικής Μεσολάβησης στον Τομέα της Υγείας ως βασικής συνιστώσας για την άμεση και αποτελεσματική επικοινωνία των μεταναστών με το προσωπικό των νοσοκομείων, ώστε να επιτυγχάνεται η ανεμπόδιστη πρόσβασή τους στις υπηρεσίες υγείας, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές τους καταβολές.

Βασικοί στόχοι του Έργου είναι:

- Η Υποστήριξη της ενταξιακής διαδικασίας των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία.
- Η Διευκόλυνση της πρόσβασης των υπηκόων τρίτων χωρών σε αγαθά και υπηρεσίες υγείας.
- Η Διευκόλυνση στην εκπλήρωση των καθηκόντων του ιατρικού, νοσηλευτικού και διοικητικού προσωπικού στο σύγχρονο διαπολιτισμικό περιβάλλον.
- Η Βελτίωση της γνώσης των υπηκόων τρίτων χωρών για θέματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας περίθαλψης.
- Η Ευαισθητοποίηση των δημόσιων λειτουργών και των ευρύτερων κοινωνικών φορέων σχετικά με την παροχή -φιλικών προς τους μετανάστες- υπηρεσιών πρόληψης και θεραπείας.

Μέσω του προγράμματος επιτυγχάνεται:

- Η Διευκόλυνση της πρόσβασης των υπηκόων τρίτων χωρών σε υπηρεσίες υγείας.
- Η Ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων σε αυτούς υπηρεσιών με στόχο τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας.
- Η Διευκόλυνση του προσωπικού των νοσοκομείων στην επικοινωνία τους με άτομα από διαφορετικά κοινωνικο-πολιτισμικά πλαίσια.
- Η Εξοικονόμηση χρόνου κατά τη διάρκεια των ιατρικών, νοσηλευτικών και διοικητικών συναλλαγών με υπηκόους τρίτων χωρών.
- Η Εξοικείωση με τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των ατόμων προερχόμενων από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα την άμεση επίλυση και τον επιτυχή χειρισμό περίπλοκων προβλημάτων.

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει μια σειρά στοχευμένων ενεργειών για την αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών Διαπολιτισμικής Μεσολάβησης σε 25 επιλεγμένα νοσοκομεία της χώρας από περισσότερους **των 90 ειδικά εκπαιδευμένων Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών και Συντονιστών**.

2^η Θεματική: Πρόσβαση στην αγορά εργασίας

2.1 Η πρόσβαση των γυναικών μεταναστριών στην αγορά εργασίας

Τίτλος προγράμματος: Women Employment Service

Φορέας υλοποίησης: The Arbour

Χώρα: ΗΒ

Πόλη: Λονδίνο

Η υπηρεσία απασχόλησης που απευθύνεται σε γυναίκες υιοθετεί μια ολιστική και ταυτόχρονα προσωπική προσέγγιση στο θέμα της ανεργίας. Παρέχονται εις βάθος και εξατομικευμένες υπηρεσίες με στόχο την αντιμετώπιση των αιτιών που βρίσκονται πίσω από την ανεργία και τη διερεύνηση των εμποδίων με τα οποία τα άτομα βρίσκονται αντιμέτωπα κατά την αναζήτηση εργασίας.

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα οκτώ εβδομάδων το οποίο λαμβάνει χώρα δυο φορές την εβδομάδα το οποίο έχει ως στόχο την ανάπτυξη ενός «φακέλου» για κάθε υποψήφια εργαζόμενη ο οποίος εστιάζει στα προσόντα τους, τους τομείς που μπορούν να αναπτύξουν περαιτέρω, καθώς και την

ενδυνάμωση του χαρακτήρα και την τόνωση της αυτοπεποίθησης. Πέρα από τα μαθήματα δίνεται επίσης η ευκαιρία για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας. Το πρόγραμμα δεν στοχεύει στην απόκτηση προσόντων για την ανεύρεση εργασίας, αλλά στην γενικότερη ενδυνάμωση των γυναικών με ορίζοντα το μέλλον.

2.2 Πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας

Τίτλος Προγράμματος: Εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας

Χώρα: Ελλάδα

Το Υπουργείο Απασχόλησης υλοποίησε προγράμματα κατάρτισης παλιννοστούτων, μεταναστών και προσφύγων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Το πρόγραμμα εφάρμοσε καινοτόμες πρακτικές λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των ανέργων από τις προαναφερόμενες ευάλωτες ομάδες. Οι ιδιαιτερότητες των συγκεκριμένων ανέργων προκύπτουν από την εξατομικευμένη προσέγγιση που πραγματοποιείται στα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ, από εξειδικευμένους συμβούλους σε συνεργασία με τους φορείς υλοποίησης προγραμμάτων κατάρτισης.

Το σημαντικότερο στοιχείο του προγράμματος είναι ότι η κατάρτιση αυτή οδηγεί σε **αναγνωρισμένη πιστοποίηση των γνώσεων των καταρτιζομένων**. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος, οι ωφελούμενοι συμμετέχουν σε ειδικές εξετάσεις που διενεργούνται από αναγνωρισμένους φορείς πιστοποίησης και αποκτούν βεβαίωση επάρκειας της «ελληνομάθειας» (Β' επιπέδου).

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» και συγχρηματοδοτείται από το Υπουργείο Απασχόλησης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Την υλοποίηση των προγραμμάτων αναλαμβάνουν τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) ύστερα από προκήρυξη του Υπουργείου Απασχόλησης. Τα ΚΕΚ που αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν τα προγράμματα ενημερώνουν τα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση της περιοχής τους, τα οποία με τη σειρά τους προωθούν στα προγράμματα τους εγγεγραμμένους ανέργους των ομάδων στόχου με καταγεγραμμένες τις ανάγκες τους. Παράλληλα, ενημερώνεται η «καρτέλα ανέργου» προ και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Η επιτυχία του προγράμματος μετράται από τον «δείκτη επίπτωσης» που έχει ορισθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και αφορά στο ποσοστό των καταρτισμένων που απέκτησαν το πιστοποιητικό ελληνομάθειας, εφόσον, οι ωφελούμενοι από το πρόγραμμα ξεπερνούν τον πρώτο παράγοντα κοινωνικού αποκλεισμού και αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, που είναι η έλλειψη επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας.

3^η Θεματική: Ρατσισμός

3.1 Ο ρόλος του αθλητισμού στην καταπολέμηση του ρατσισμού

Τίτλος Προγράμματος: Soccernites

Φορέας Υλοποίησης: SARI

Χώρα: Ιρλανδία

Πόλη: Δουβλίνο

Ο αθλητισμός ενάντια στο ρατσισμό-Ιρλανδία (SARI) είναι μια ΜΚΟ με έτος ίδρυσης το 1997 ως άμεση απόκριση στην άνοδο των ρατσιστικών επιθέσεων. Στόχοι της SARI είναι η παρουσίαση αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων στα οποία μετέχουν άτομα από διαφορετικές χώρες, η δημιουργία ευκαιριών συμμετοχής των νέων σε προγράμματα κοινωνικής ένταξης τόσο στη χώρα τους όσο και στο εξωτερικό, η ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου και της πολιτισμικής διαφορετικότητας μέσα από προγράμματα που υλοποιούνται στα σχολεία, η ενθάρρυνση κυβερνητικών φορέων και εθνικών αθλητικών οργανώσεων να υιοθετήσουν αντι-ρατσιστικά μέτρα.

Στο πλαίσιο αυτό, το πρόγραμμα Soccernites το οποίο υλοποιήθηκε μεταξύ 2007 και 2013 στο σχολείο O'Connell's στο Δουβλίνο είχε ως στόχο να επιτρέξει σε 80 αγόρια και 40 κορίτσια ηλικίας 16-19 ετών, υπηκόους τρίτων χωρών, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στο ποδόσφαιρο καθώς και τις διαπολιτισμικές τους δεξιότητες. Το πρόγραμμα πέρα από την αθλητική εκπαίδευση συνδυάζει τη μελέτη ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα λαμβάνουν μέρος σε εβδομαδιαίες (δωρεάν) προπονήσεις, ενώ έχουν επίσης την ευκαιρία εκπροσώπησης του SARI και συμμετοχής σε εθνικά και διεθνή γεγονότα.

Οι ωφελούμενοι ανέρχονται σε 80 άτομα ανά έτος. Ως προς την ανταπόκριση στο πρόγραμμα, αυτή υπήρξε σαφώς θετικότερη στην περίπτωση των αγοριών.

3.2 ο ρόλος των ΜΜΕ

*Τίτλος Προγράμματος: Δημοσιογραφικό Εργαστήριο
Φορέας Υλοποίησης: ΜΚΟ Συμβίωσης και Media Diversity*

Χώρα: Ελλάδα

Πόλη: Θεσσαλονίκη

Οι «Φωνές Μεταναστών» είναι μια πρωτοβουλία της οργάνωσης Συμβίωση που αποσκοπεί στην καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας ένταξης των μεταναστών σε μια εποχή που η κοινωνική συνοχή και οι πολιτικές συμπερίληψης δοκιμάζονται από την οξεία οικονομική, κοινωνική και πολιτική κρίση στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια του δεκαήμερου σεμιναρίου, οκτώ νέοι έμαθαν πώς να παράγουν τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα ειδήσεων και ιστοριών. Αυτή η κατάρτιση μέσω της πράξης έδωσε στους συμμετέχοντες, μετανάστες και δημοσιογράφους, την ευκαιρία να ανταλλάξουν εμπειρίες, να συνεργαστούν και να κατανοήσουν μέσα από την άσκηση την ποικιλότητα. Οι ιστορίες βρίσκονται στο [www.youtube.com / TVSymbiosis](http://www.youtube.com/TVSymbiosis) - με υποτίτλους στα αγγλικά.

Παρόμοιο εργαστήριο δημοσιογραφίας για αρχάριους, από 18-30 ετών στη Θεσσαλονίκη, διοργανώθηκε από την ΜΚΟ Συμβίωση τον Μάιο 2013 με εστίαση της περιοχή της Ήρακρήνης, στο πλαίσιο του έργου «Δράσεις σε Γειτονιές», της Δράσης 1.2/11: «Ευαισθητοποίηση κοινωνίας υποδοχής σε θέματα που άπτονται της ένταξης των μεταναστών – ενδυνάμωση των νομίμως διαμενόντων Υπηκόων Τρίτων Χωρών (Υ.Τ.Χ.)» του Έργου 1.2.γ/11: Δράσεις σε Γειτονιές» και σε συνεργασία με τη ΔΕΠΘΕ. Η θεματική του εργαστηρίου είναι «Ο ρεπόρτερ της γειτονιάς» με σκοπό την ουσιαστική σύνδεση της Δημοτικής Ραδιοτηλεόρασης με τη γειτονιά (Ήρακρήνη) ώστε να δοθεί περιεχόμενο στην παρουσίαση των τοπικών νέων, αναγκών και απόψεων καθώς και στην ανάπτυξη της διακριτής ταυτότητας στο μικρο-επίπεδο της γειτονιάς.

Οι «Φωνές Μεταναστών» αφορούν στη δυνατότητα μεταναστών, των οποίων η φωνή δεν ακούγεται συνήθως, να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τα θέματα που επηρεάζουν τη ζωή τους και να συμμετέχουν στον δημόσιο λόγο, θέτοντας σε αμφισβήτηση την ανισορροπία του τρόπου με τον οποίο οι μετανάστες παρουσιάζονται από μεγάλα τμήματα των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην Ελλάδα. Το εκπαιδευτικό σεμινάριο ήταν μέρος του προγράμματος «Πρωτοβουλία για μια Ηθική Δημοσιογραφία»

που πραγματοποιήθηκε από τη Διεθνή Ομοσπονδία Δημοσιογράφων. Στόχος του έργου είναι να βελτιωθεί η κάλυψη των μέσων μαζικής ενημέρωσης θεμάτων εθνοτήτων, φυλής, θρησκείας και μετανάστευσης σε ολόκληρη την ΕΕ και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

4^η Θεματική: Ιθαγένεια και Δεύτερη Γενιά

4.1 Μια στρατηγική κοινωνικής επένδυσης από την Αυστρία

Τίτλος Προγράμματος: Από το Νηπιαγωγείο στο Λύκειο

Χώρα: Αυστρία

Το πρόγραμμα βασίζεται σε δυο κεντρικές διαπιστώσεις: τα υψηλότερα ποσοστά σχολικής διαρροής των υπηκόων τρίτων χωρών και τις χαμηλότερες επιδόσεις τους (γραφή και ανάγνωση). Μια πρόσθετη διαπίστωση αφορά τις χειρότερες επιδόσεις της δεύτερης έναντι της πρώτης γενιάς μεταναστών.

Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ νηπιαγωγείων, σχολείων και των τοπικών αρχών με απώτερο στόχο την καλύτερη προετοιμασία των παιδιών για το σχολείο μέσω της κτήσης γλωσσικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων. Παράλληλα, το πρόγραμμα παρέχει στους γονείς πληροφορίες και εκπαιδευτικό υλικό. Μετέχουν 150 παιδιά και οι γονείς τους από οκτώ νηπιαγωγεία και τρία δημοτικά σχολεία.

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΕ.

Στιγμιότυπα από το Εργαστήριο και τις συναντήσεις ανταλλαγής απόψεων και καλών πρακτικών με εκπροσώπους των ΣΕΜ και διεθνών οργανισμών, από Ελλάδα και Ευρώπη. Βρυξέλλες 12 & 13 Ιουνίου 2013.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στόχος της τελικής έκθεσης ήταν η καταγραφή, η σύνθεση των προβλημάτων και η επεξεργασία προτάσεων με στόχο τη συμβολή στο διάλογο για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο πεδίο της ένταξης των υτχ. Η έκθεση παρουσίασε το θεωρητικό πλαίσιο, τους προβληματισμούς των εμπλεκόμενων στο δίκτυο και παρουσίασε καλές πρακτικές, όπως αυτές αναδείχθηκαν στο πλαίσιο της λειτουργίας του.

Στο παρόν τελικό κεφάλαιο δεν επιχειρείται μια εκ νέου παρουσίαση των βασικών σημείων των προηγούμενων κεφαλαίων, αλλά αντιθέτως επιδιώκεται μια δημιουργική αξιοποίηση των βασικών συμπερασμάτων και προβληματισμών που αναδείχθηκαν κατά τους μήνες υλοποίησης του έργου με στόχο τη διατύπωση προτάσεων- κατευθύνσεων για τη βελτίωση του υφιστάμενου πλαισίου, δίνοντας πάντα έμφαση στον κεντρικό ρόλο που καλείται να διαδραματίσει το τοπικό επίπεδο.

- Ζητήματα πρόσβασης στις υπηρεσίες

Η πρόσβαση στις υπηρεσίες όπως και στην αγορά εργασίας συνιστούν δυο νευραλγικά πεδία για την ένταξη των μεταναστών. Η πρόσβαση στις υπηρεσίες δεν περιορίζεται μόνο στις υγειονομικές, αλλά καλύπτει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, ενώ σε πολλές περιπτώσεις η συμβολή της πρόσβασης στις υπηρεσίες ως στοιχείου που ενισχύει την ένταξη δεν αντιμετωπίζεται με τη δέουσα προσοχή, με αποτέλεσμα η συζήτηση να περιορίζεται αρκετά συχνά στο κομμάτι της αγοράς εργασίας

Συστάσεις

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

- ✓ Δράσεις για τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των μεταναστών στις υπηρεσίες
- ✓ Δράσεις ενημέρωσης που καταρρίπτουν μύθους αναφορικά με τις «ασθένειες» των μεταναστών
- ✓ Περαιτέρω ενίσχυση δράσεων διαπολιτισμικής μεσολάβησης
- ✓ Ζητήματα πρόσβασης στην αγορά εργασίας

Οι δράσεις που αφορούν την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας βρίσκονται πάντοτε στην κορυφή του καταλόγου των σχετικών δράσεων σε όλες τις χώρες. Παρά την υλοποίηση σειράς προγραμμάτων και στη χώρα, διαπιστώνονται σημαντικές ακόμα ελλείψεις.

Συστάσεις

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

- ✓ Δράσεις για τη μετάβαση από το καθεστώς της παράνομης σε αυτό της νόμιμης εργασίας
- ✓ Ανάπτυξη πλαισίου για την πιστοποίηση των προσόντων υπηκόων τρίτων χωρών
- ✓ Δράσεις ενημέρωσης για το κόστος της παράνομης εργασίας

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ, ΤΑ ΣΕΜ, ΤΙΣ ΜΚΟ

- ✓ Δράσεις ενημέρωσης των μεταναστών για τα εργασιακά τους δικαιώματα
- ✓ Ενθάρρυνση συμμετοχής τους σε συνδικάτα, *σωματεία κτλ*

- Ρατσισμός

Η άνοδος της ξενοφοβίας και οι ρατσιστικές επιθέσεις έχουν αυξηθεί με ανησυχητικό πλέον τρόπο στην πολιτική και όχι μόνο ατζέντα, καλώντας για την άμεση λήψη μέτρων

Συστάσεις

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

- ✓ Καμπάνιες για την καταπολέμηση των διακρίσεων
- ✓ Αυστηροποίηση νομικού πλαισίου

ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΜΕ

- ✓ Προώθηση θετικών στερεοτύπων και ανάδειξη της συμβολής των μεταναστών στην κοινωνία

ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΕΜ ΚΑΙ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- ✓ Δράσεις (αθλητικές, πολιτιστικές κ.α) με στόχο την ανάδειξη των στοιχείων που ενώνουν τους λαούς

- Ιθαγένεια/ Δεύτερη Γενιά

Τα ζητήματα της ιθαγένειας και της δεύτερης γενιάς μεταναστών ήρθαν στο προσκήνιο για μια ακόμα φορά μετά τις πρόσφατες εξελίξεις (απόφαση του ΣτΕ).

Συστάσεις

ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΕΜ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, ΜΚΟ

- ✓ Ανάδειξη της συμβολής και της προσφοράς των μεταναστών
- Υποστήριξη της Δικτύωσης

Λαμβάνοντας υπόψη την απουσία αρμοδιότητας από την πλευρά της ΕΕ στο συγκεκριμένο τομέα, η δικτύωση και ειδικότερα η ανταλλαγή καλών πρακτικών και εμπειριών αναδεικνύεται ως κεντρικό στοιχείο από το οποίο μπορούν να ωφεληθούν τα κράτη μέλη. Η δικτύωση δεν περιορίζεται ωστόσο μόνο στη μάθηση από τις εμπειρίες άλλων κρατών μελών, αλλά μπορεί αντιθέτως να λειτουργήσει και εντός της κάθε χώρας αξιοποιώντας δημιουργικά τις διαφορετικές εμπειρίες φορέων και τοπικών κοινωνιών.

Συστάσεις:

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

- ✓ Υλοποίηση δράσεων που προωθούν τη δικτύωση
- ✓ Υλοποίηση δράσεων με επίκεντρο την ανταλλαγή καλών πρακτικών
- ✓ Ενθάρρυνση της χρηματοδότησης δράσεων που προβλέπουν τη συνεργασία φορέων
- ✓ Ανάδειξη (μέσω της ιστοσελίδας του υπουργείου αλλά και λοιπών εργαλείων) καλών πρακτικών

Υποστήριξη του θεσμού των ΣΕΜ

Μέσω του παρόντος έργου αναδείχθηκε για μια ακόμα φορά ο κεντρικός ρόλος της τοπικής διάστασης στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ενταξιακών πολιτικών. Υπό το πρίσμα αυτό ο νεοσύστατος θεσμός των ΣΕΜ στην Ελλάδα καλείται όχι απλά να διαδραματίσει αλλά και να διεκδικήσει κεντρικό ρόλο στη διαδικασία αυτή. Λαμβάνοντας δε υπόψη το ευρύτερο κοινωνικο-πολιτικο-οικονομικό πλαίσιο στο οποίο κλήθηκαν να δώσουν τα πρώτα δείγματα γραφής, η παρούσα συγκυρία συνιστά μια πραγματική πρόκληση

μέσω της οποίας θα αποδειχθεί κατά πόσο η ελληνική πολιτεία επιθυμεί την ουσιαστική στήριξη του θεσμού και της ανάδειξή του ως βασικού εργαλείου προώθησης της ένταξης των μεταναστών ή αντιθέτως επιθυμεί την ανάδειξη φοβικών ενστίκτων.

Συστάσεις:

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

- ✓ πανελλαδικές στοχευμένες δράσεις ενημέρωσης για τη λειτουργία και τον ρόλο των ΣΕΜ
- ✓ παροχή γενικής αλλά και στοχευμένης τεχνικής στήριξης στα ΣΕΜ και στους Δήμους
- ✓ οργάνωση σεμιναρίων για τους αιρετούς με αντικείμενο το θεσμό και το ρόλο των ΣΕΜ
- ✓ στοχευμένες δράσεις για ενημέρωση των μεταναστών και των κοινοτήτων τους

ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΕΜ

- ✓ ανάληψη πρωτοβουλιών για ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας
- ✓ δράσεις με την ενεργό συμμετοχή μεταναστών
- ✓ διασφάλιση της συμμετοχής ατόμων με γνώση των θεμάτων που απασχολούν τους υπηκόους τρίτων χωρών, όταν αυτοί δεν προέρχονται από τις ίδιες τις κοινότητες των μεταναστών
- ✓ διασφάλιση της συμμετοχής ατόμων με τεχνογνωσία για την ουσιαστική στήριξη του θεσμού σε συνδυασμό με τη συμμετοχή των αιρετών και των εκπροσώπων μεταναστευτικών κοινοτήτων
- ✓ ανάδειξη της συμβολής και του ρόλου των ΣΕΜ προς κάμψη τυχόν αντιδράσεων, αλλά και των επιφυλάξεων και του φόβου που εκφράζεται από την πλευρά των μεταναστών

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΝΤΑΞΗΣ
ΥΠΗΚΟΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Δράση 4.1/11, Έργο 4.1B/11 «Ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο» υλοποιείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών, Ετήσιο Πρόγραμμα 2011 και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από κοινοτικούς και κατά 25% από εθνικούς πόρους..